

एम्नेस्टी इन्टरनेसनल

प्रेस वक्तव्य

२०६८ मंसिर २७ गते मध्याह्न १२ बजे ।

नेपाल: नेपाली आप्रवासी श्रमिकहरूलाई वैदेशिक रोजगारका बारेमा दिइने 'भ्रुठा वाचाहरू' बाट बचाऊ

केही बढमाश नेपाली वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूले शोषण र जबरजस्ती श्रमका लागि नेपालीहरूलाई खाडी मुलुक र मेलेसियातर्फ बेचबिखन गरिरहेको कुरा एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले आज सार्वजनिक एक प्रतिवेदनमा बताउँदै नेपाल सरकारलाई आफ्ना आप्रवासी श्रमिकहरूको संरक्षण कार्यमा सुधार गर्न आह्वान गरेको छ ।

“भ्रुठा वाचाहरू : नेपाली आप्रवासी श्रमिकहरूको शोषण र जबरजस्ती श्रम” विषय प्रतिवेदनले विदेशमा काम सुरक्षित गर्नका लागि सेवा शुल्क तिर्न ठूलो ऋण लिने सम्भावित आप्रवासीहरूको नियतिमाथि प्रकाश पार्दछ । तथापि, वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूले आफू सहमत भइरहेको काम, त्यसको तलब र काम गर्ने अवस्थाका बारेमा उनीहरूलाई भ्रुठा कुरा बताउँदै छन् भन्ने बारेमा उनीहरू बेखबर हुन्छन् ।

एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले भण्डै १५० जना आप्रवासी श्रमिकहरूको अन्तर्वार्ता लियो र त्यसमा ९० प्रतिशतलाई कामसम्बन्धी उनीहरू करारनामाबारे वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूले ढाँटेको पाइयो । केहीले एक दिन पनि विदा पाएनन् भने केहीले जोखिमपूर्ण अवस्थामा काम गर्नुपऱ्यो वा वाचा गरिएको तुलनामा आधा भन्दा पनि कम तलब पाए ।

आप्रवासीहरूको अधिकारका लागि एम्नेस्टी इन्टरनेसनलकी एशिया प्रशान्त क्षेत्रीय अनुसन्धानकर्ता नोर्मा काड मिउकोले भन्नुभयो, “नेपालीहरू सुनौलो भविष्यको खोजीमा विदेश जान्छन् तर आफ्नो घर छाड्नु अघि नै उनीहरू त्यसमा असफल भइसकेका हुन्छन् किनभने यस क्रममा निकै आम्दानी गर्ने वैदेशिक रोजगार एजेन्टहरूले श्रमिकहरूलाई उनीहरूको करारनामाका सर्तहरूबारे जालसाँभ गर्छन् र यो बेचबिखनको महत्वपूर्ण कारकतत्व हो ।”

“आफूले गर्नुपर्ने कामका बारेमा वास्तविक कुरा थाहा पाउँदासम्म साहुबाट वार्षिक ६० प्रतिशतसम्म ब्याजदरमा ठूलो ऋण लिइसकेको हुँदा धेरै फसिसकेका हुन्छन् ।”

वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूले आफ्नो सेवा वापत औसतमा रु १,००,००० लिने गरेका छन् र यो रकम नेपालको औसत वार्षिक आयको तेब्वर हो ।

ठूलो ऋणभार उठाइसकेको र त्यसलाई चुक्ता गर्ने अन्य वैकल्पिक उपाय नभएको अवस्थामा आप्रवासी श्रमिकहरूलाई शोषणको उच्च जोखिममा धेकेल्ने काम गर्दछ । एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले अभिलेख गरेका उदाहरणहरूमा आप्रवासी श्रमिकहरू गन्तव्य मुलुकहरूमा रोजगारदाताहरूबाट कुटिएका, धम्की पाएका र हिंडुल गर्ने स्वतन्त्रता कुण्ठित गरिएका बयानहरू रहेका छन् ।

शोषण वा जबरजस्ती श्रमको सामना गरेका आप्रवासीहरूले नेपाली वैदेशिक रोजगार कम्पनी वा नेपाल सरकारसँग सहयोग माग्दा निकै कम सहयोग पाएका छन् । दुर्व्यवहारलाई सहजीकरण गर्ने रोजगारदाताहरूबाट श्रमिकहरूको पासपोर्ट खोस्ने कार्यलाई पनि रोजगार कम्पनीहरूले जायज ठहर गरेको पाइयो ।

वैदेशिक रोजगारमा नेपाली महिलाहरूले प्रतिबन्धहरूको सामना गर्दछन् र त्यसले उनीहरूको जोखिमतालाई अझ बढाउने काम गर्दछ । घरेलु कामका लागि जान समयसमयमा लाग्ने प्रतिबन्ध र विदेशिक रोजगारमा जानका लागि घरपरिवारको स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्थाले महिलाहरूलाई अनधिकृत मार्ग प्रयोग गर्न वा “अभिलिखित नभएको श्रमिक” (अन डकुमेन्टेड) बन्न बाध्य बनाउँछ ।

एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले अन्तर्वार्ता लिएका आप्रवासी घरेलु श्रमिकहरूमा दिनको २१ घण्टा काम गर्नु परेको, रोजगारदाताले घर बाहिर जान नदिएको वा यौन दुर्व्यवहार गरेको उदाहरणहरू पाइयो ।

नोर्मा काङ मिउकोले भन्नुभयो, “महिला आप्रवासी श्रमिकहरूलाई शोषणको बढी जोखिममा पुऱ्याउने गरी लुक्न बाध्य बनाउने भेदभावजन्य प्रावधानहरूलाई सरकारले अन्त्य गर्नुपर्छ ।”

नेपालको वैदेशिक रोजगार ऐन २०६४ को प्रयोजन आप्रवासी श्रमिकहरूको संरक्षण गर्नु हो । ऐन अनुसार वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूले आप्रवासी श्रमिकहरूलाई करारनामाको एक प्रति अग्रिममै उपलब्ध गराउनु पर्छ र बढी सेवा शुल्क तिर्नबाट पनि श्रमिकहरूलाई सुरक्षित गर्नु पर्दछ । करारनामाको सर्त पालना नगर्ने वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूलाई सजायको पनि व्यवस्था यसले गरेको छ ।

एम्नेस्टी इन्टरनेसनलको अनुसन्धानले वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूले कानूनको उल्लङ्घन गरेको पाएको छ, जसमा करारनामा उपलब्ध नगराउने, कामको सेवा र सर्त परिवर्तन गर्ने र बढी सेवा शुल्क लिने लगायत रहेका छन् ।

तर त्यस ऐनलाई लागू गर्न नेपाल सरकार असफल भइरहेको छ र अहिलेसम्म एउटा पनि वैदेशिक रोजगार कम्पनी विरुद्ध कारवाही भएको छैन ।

ऐन अनुसार आफ्नो करारनामा अनुसारको सर्त पूरा नभएमा आप्रवासी श्रमिकहरूले क्षतिपूर्ति प्राप्त गर्ने अधिकार छ, तर नेपालमा उजुरी दर्ता गर्ने र उपचार पाउने विद्यमान संयन्त्रका बारेमा निकै कमलाई जानकारी छ ।

सन् २०१०-११ मा नेपालको कुल ग्राहस्थ उत्पादन (जीडीपी) मा फण्डै २० प्रतिशत आप्रवासी श्रमिकहरूले पठाएको रेमिटेन्सको योगदान थियो र त्यसले उनीहरूको आफ्ना परिवारहरूको आवश्यकताहरू पनि पूरा गरिरहेको छ ।

आधिकारिक तथ्याङ्क अनुसार सन् २००० यता कामका लागि विदेश जाने नेपालीहरूको सङ्ख्यामा पाँच गुणाले वृद्धि भएको छ र त्यसमा सन् २०२२ मा हुने विश्वकप फुटबल प्रतियोगिताका लागि भइरहेको निर्माणका कार्यले गर्दा कतार नेपाली श्रमिकहरू लिन प्रमुख देशहरूमा पर्दछ ।

“यदि सरकारले सुरक्षित आप्रवासलाई प्राथमिकता दिएमा त्यसबाट हरेक वर्ष हजारौं नेपाली आप्रवासी श्रमिक र तीनका परिवारहरू लाभान्वित हुनेछन्”-नोर्मा काङ मिउकोले भन्नुभयो । “विदेशमा रहेका आफ्ना नागरिकहरूको संरक्षण गर्न सरकारले कदम चाल्न अत्यावश्यक छ, र यसले नेपालको अर्थतन्त्रलाई लाभ पुग्नेछ ।”

मिउकोले भन्नुभयो, “केही बदमाश वैदेशिक रोजगार कम्पनीहरूका लागि रहेको दण्डहीनतालाई सरकारले अन्त्य गर्नुपर्छ र वैदेशिक रोजगार ऐनलाई पूर्ण रूपमा लागू गर्नु पर्दछ ।”

क्षतिपूर्तिका संयन्त्रहरू अझ पहुँचयोग्य र प्रभावकारी भएको सुनिश्चित गर्न पनि एम्नेस्टी इन्टरनेसनल सरकारलाई आह्वान गर्दछ ।

“आफ्ना अधिकारका बारेमा धेरै आप्रवासी श्रमिकहरू बेखबर छन् र सहयोगका लागि कहाँ जाने भन्ने कुरा उनीहरूलाई थाहा छैन । आप्रवास प्रक्रियाका बारेमा विदेशमा काम गर्ने नेपाली र तीनका परिवारहरू सूसुचित भएको नेपाली निकायहरूले सुनिश्चित गर्नुपर्छ”, श्री मिउकोले भन्नुभयो ।

पृष्ठभूमि

सेप्टेम्बर २०१० र मे २०११ का बीच एम्नेस्टी इन्टरनेसनलले वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका वा वैदेशिक रोजगारीमा जाने सम्भावित श्रमिकहरू गरी १४९ जनाको अन्तर्वार्ता लियो र सात वटा वैदेशिक रोजगार कम्पनी र धेरै सरकारी अधिकारीहरूसँग भेट गर्‍यो ।

आधिकारिक तथ्याङ्क अनुसार सन् २०१० मा २९४,०९४ नेपालीहरू कामका लागि विदेश गए र यो सङ्ख्या सन् २००० मा ५५,०२५ थियो । बहुसङ्ख्यक मलेसिया, साउदी अरेबिया, कतार र यूएईमा निर्माण, उत्पादन क्षेत्र र घरेलु कामका लागि जाने गर्छन् । यद्यपि, वास्तविक सङ्ख्या भने यसको दोब्बर रहेको अनुमान गरिन्छ ।

नेपाल विश्वका अतिकम विकसित मुलुकहरूमा पर्दछ । नेपालको फण्डै ३ करोड जनसङ्ख्याको ४२ प्रतिशत गरिवीको रेखामुनि रहेका छन् र प्राप्त पछिल्लो तथ्याङ्क अनुसार सन् २००८ मा बेरोजगारीको दर ४६ प्रतिशत रहेको थियो ।